

Miljöprogram SBU

Behandlat och antaget vid Unionsstyrelsemötet 2017-11-07.

Förord

Miljöfrågorna har alltid varit viktiga för SBU som tidigt kom ut med anvisningar och guider. Enligt SBU:s webbplats är syftet med miljöverksamheten att

- bedriva ett aktivt miljöarbete med koppling till båtlivet.

Under styrelsen bedrivs miljöarbetet inom SBU av Miljökommittén som bistår båtägare och klubbar inom unionen med information, råd och tips. Miljökommittén följer utvecklingen på miljöområdet och för i samråd med Unionsstyrelsen, SBU:s talan i miljöfrågor, bereder aktuella remisser och miljöärenden avseende båtlivet, representerar i Båtmiljörådet, Havs- och vattenmiljörådet, vattenförvaltningar o a, håller kontakt med båtförbundens miljösamordnare bl.a. genom miljökonferensen i mars varje år.

Diskussioner i MiK under senare tid har allt tydligare pekat på att det behövs en ny formulering av verksamhetens mål och genomförande och ett klargörande av några allmänna principer för verksamheten, t.ex.

- Krav på **helhetssyn och balans**, så att t.ex. bidrag från skadliga utsläppskällor rangordnas, så att man först åtgärdar de som har störst inverkan,
- Nödvändigheten av att **basera slutsatser på tillförlitliga empiriska undersökningar** och att när underlag saknas se till att bristen avhjälps,
- **Konsekvensutredningar** görs av tilltänkta beslut, inklusive kostnad- nytta-beräkningar (Detta är myndigheterna skyldiga att göra enligt förordningen SFS 2007:1244.)
- **Vara återhållsam** och inte använda starkare medel än nödvändigt (t.ex. Måla mindre).

Diskussionen om dessa principer hade sin grund i vår upplevelse av att många krav och förordningar som framförts varit mindre välbetänkta och svårmotiverade. Ofta verkar förslag om åtgärder vara mer styrda av åsikter än fakta och ofta med aktivister som drivande bakom. Trots den starka betoningen på miljöfrågorna är SBU inte en miljöorganisation utan det främsta syftet är att som konsumentorganisation tillvarata båtlivets intresse. För att förklara vad detta innebär behöver vi utveckla en policy eller ett program för miljöverksamheten och en handlingsplan.

MiK beslutade därför att ägna en del av programmet vid 2017 år miljökonferens åt en fortsatt diskussion av miljöverksamhetens inriktning. Ett underlag presenterades för deltagarna och nedanstående program utgör det redigerade resultatet av vad som kom fram vid konferensen.

1. Inledning

Långsiktighet och skydd mot negativ påverkan krävs av var och en som vill bedriva någon form av verksamhet. Det gäller alla - myndigheter och näringsidkare såväl som privatpersoner. Det sägs också att rimlighetsavvägningar ska göras mellan nyttan och kostnaden för en åtgärd. Emellertid sägs inte så mycket om användning av resurser och hållbar utveckling vilket också måste vägas in.

En långsiktigt hållbar utveckling är en princip som idag betonas alltmer i den allmänna diskussionen och allt fler människor förstår hur viktiga dessa frågor är för den långsiktiga överlevnaden.

Hållbarhetsdiskussionen i vidare mening tog sin början med den av FN initierade Bruntland-kommissionens rapport som kom 1987. Där angavs vilka mål som borde uppnås för att människans liv skall kunna genomlevas på en planet med begränsade resurser. Målen innefattar ett idealt läge för samhället där levnadsvillkor och resursanvändning möter mänskliga behov utan att äventyra hållbarheten i ekosystem och miljön så att även framtida generationer kan få sina behov tillgodosedda. Behoven av hållbarhet har utvecklats i tre dimensioner: *ekologisk, social och ekonomisk*. Hållbar utveckling knyter ihop hållbarheten i ekosystemen med de sociala och ekonomiska utmaningar mänskligheten står inför (efter Wikipedia).

Man talar alltså om hållbarhetens tre dimensioner och det är i dessa dimensioner som principerna för hushållningen med tillgängliga resurser i natur och miljö får utvecklas, såväl allmänna som specifika. Hållbarheten anses så viktig att den skrivits in i Regeringsformen.

I 1 kap, 2 § står det

- Det allmänna ska främja en hållbar utveckling som leder till en god miljö för nuvarande och kommande generationer.

Att följa principerna för hållbarhet appellerar till de flesta människor så länge de formuleras i allmänna termer. Däremot kan principerna när de delas ner till konkreta åtgärder både bli svåra att uppfylla och leda till meningsskiljaktigheter om vad som är det lämpligaste att göra i en viss situation. Olika grupper har olika intressen och de som får starka opinioner med sig kan styra utvecklingen. Ett aktivistiskt främjande av hållbarhet kan leda till alltför stor ensidighet. Det finns knappast någon förekommande mänsklig aktivitet som inte leder till negativa konsekvenser för miljön eller ohållbart resursutnyttjande. Här kommer behovet av balans in och nödvändigheten av att bedömningar av kostnader och nytta vägs av mot varandra på ett ansvarsfullt sätt. Det finns dock ett antal okontroversiella rekommendationer och måsten som kan gälla utan vidare diskussion, närmast självklarheter. I andra fall kan miljökonsekvenserna vara ringa och åtgärderna därför tillåtliga. Men i de flesta fall kan konsekvenserna vara oklara eller kontroversiella och då måste man förlita sig på vetenskap och beprövad erfarenhet. Om sådan kunskap saknas måste ett vederhäftigt underlag tas fram som grund för åtgärder.

Båtfolk älskar naturen. Att värna miljön för framtiden är en självklarhet. Vi vill att båtlivets inverkan på miljön ska vara så liten som möjligt. Att påverkan på vatten, kust och öar inte ska förekomma. Att djurlivet inte påverkas negativt. Att utsläpp av skadliga ämnen till luft eller vatten inte ska ske. Att de som vistas i naturen ska göra det på ett sätt som inte stör andra som också vill vistas där.

För att vi ska nå dit måste olika aktörer ta sitt ansvar utifrån sina möjligheter och befogenheter. Det gäller båtägare, men också båtklubbar, kommuner, markägare, kommersiella aktörer och lagstiftare. Alla måste bidra utifrån sina respektive förutsättningar för att vi ska klara av att nå målen.

Krav som lagar och förordningar som myndigheter och kommunerna ställer, ska vara utformade så att de respekteras av alla som vistas på sjöar, kanaler, skärgårdar och hav. Regler ska utgå från vetenskap och etablerad erfarenhet. Regler, normer och krav ska vara transparenta och förutsägbara, ska vara likartade över hela landet om förutsättningarna är desamma.

2. Därför ett miljöprogram

SBU är Sveriges ledande organisation för båtägare och båtklubbar. Vi har som riksorganisation ett ansvar att ge rekommendationer och vägledning till regionala förbund, båtklubbar och båtägare. Vi har också ett ansvar att företräda medlemmarnas intressen och uppmärksamma politiker, myndigheter och näringsliv hur vi i förbund, klubbar och som båtägare vill se en framtid i balans med naturen, vår vackra svenska natur som så många vill besöka och som är värd att vara rädd om.

Vi vill påverka båtbranschen för att få bättre produkter på marknaden. Vi vill ha regler som gynnar miljön och båtlivet. Därför är det viktigt med ett miljöprogram.

Vägledande principer

Till vägledning finns några allmänna principer formulerade i gällande lagar och förordningar. I Miljöbalken finns de lagparagrafer samlade som reglerar vårt förhållande till natur och miljö. Några av de inledande paragraferna är värda att ta del av.

Miljöbalken. Mål och tillämpningsområde

Kap 1. 1 § Bestämmelserna i denna balk syftar till att främja en hållbar utveckling som innebär att nuvarande och kommande generationer tillförsäkras en hälsosam och god miljö. En sådan utveckling bygger på insikten att naturen har ett skyddsvärde och att människans rätt att förändra och bruka naturen är förenad med ett ansvar för att förvalta naturen väl.

Hänsynsregler

Kap 2. 2 § Alla som bedriver eller avser att bedriva en verksamhet eller vidta en åtgärd skall skaffa sig den kunskap som behövs med hänsyn till verksamhetens eller åtgärdens art och omfattning för att skydda människors hälsa och miljön mot skada eller olägenhet.

Kap 2. 3 § Alla som bedriver eller avser att bedriva en verksamhet eller vidta en åtgärd skall utföra de skyddsåtgärder, iaktta de begränsningar och vidta de försiktighetsmått i övrigt som behövs för att förebygga, hindra eller motverka att verksamheten eller åtgärden medför skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön. I samma syfte skall vid yrkesmässig verksamhet användas bästa möjliga teknik.

Dessa försiktighetsmått skall vidtas så snart det finns skäl att anta att en verksamhet eller åtgärd kan medföra skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön

Rimlighetsavvägning

Kap 2. 7 § Kraven i [2-5 §§](#) och [6 § första stycket](#) gäller i den utsträckning det inte kan anses orimligt att uppfylla dem. Vid denna bedömning ska särskild hänsyn tas till nyttan av skyddsåtgärder och andra försiktighetsmått jämfört med kostnaderna för sådana åtgärder. 0

3. Miljöarbetet sker i båtklubbarna

Det finns ett starkt miljöintresse hos båtägare. Detta engagemang måste få komma till uttryck i aktiv handling i båtklubbar och förbund. Båtklubbarna, förbunden och SBU har på motsvarande sätt ett ansvar att bejaka miljöinsatser och lyfta fram goda exempel. Det är klubbarna, i direkt kontakt med båtägarna, som en stor och mycket viktig del av miljöarbetet sker.

SBU verkar för att:

- Alla båtklubbar har miljösamordnare som också ingår i styrelsen.
- Alla båtklubbar har en avfallshanteringsplan, och i övrigt följer de lagar och förordningar som gäller.
- Alla båtklubbar och alla förbund har en miljöpolicy/ -program där viktiga miljöfrågor lyfts fram.

- Alla båtägare ska få möjlighet att ta del av de miljöregler som gäller, och hur klubbens, förbundens och unionens miljöprogram ser ut. Lämpligen på respektive hemsidor.
- Alla båtklubbar, förbund och unionen har en aktiv dialog med politiker, myndigheters tjänstemän och andra intressenter för att skapa förståelse för de miljöfrågor som har anknytning till båtlivet.
- Båtklubbar som behöver hjälp och råd i kontakter med myndigheter som rör miljöfrågor ska kunna få sådant stöd från förbund och unionen.
- Myndigheterna ska i första hand ange mål och önskat resultat i rekommendationer och vid inspektioner – inte vilken teknik eller metod som ska användas för att nå målen.

4. Stöd till förbund och klubbar

SBU har en miljökommitté som bereder och hanterar miljöfrågor, till exempel genom att informera förbund om regeländringar och andra relevanta miljöfrågor. Ge en saklig, sann och relevant beskrivning av båtlivets villkor och dess miljöpåverkan och verkar för att alla båtförbund har en miljösamordnare i styrelsen och vid behov en miljökommitté.

- Båtförbunden och SBU arbetar för att lagar och förordningar tillämpas på ett sådant sätt att det är förenligt med båtlivets intressen i övrigt.
- Båtförbund informerar regelbundet klubbarnas miljösamordnare om regeländringar eller annat som är av vikt i klubbarnas miljöarbete.
- SBU ger tips och råd via den öppna hemsidan – Båtmiljö.se
- Båtmiljöcoacher utbildas och organiseras för att kunna ge stöd och hjälp till förbund och klubbar.
- Tillhandahålla informationsmaterial som tex handböckerna ”Hamnar för fritidsbåtar”, ”Egenkontroll av hamnar för fritidsbåtar” och broschyrer
- För att premiera ett hållbart båtliv har SBU instiftat ett miljöpris.

5. Minska tillförsel av näringsämnen till sjöar och hav

Övergödning av vattendrag, sjöar och hav är fortfarande ett problem. Fortfarande sker utsläpp och läckage från många olika källor. Alla som förorenar har ett ansvar att minska utsläpp av näringsämnen.

SBU verkar för att:

- Alla båtägare ska respektera och följa lagen om förbud mot att tömma toatank i hav eller insjö.
- Fler landbaserade toaletter görs tillgängliga för det rörliga friluftslivet. Kommuner, markägare, gästhamnar, klubbhamnar och andra intressenter kan här göra en betydande insats.
- Fler toatömningsstationer anläggs i sjöar och längs kuster som gör det möjligt för fritidsbåtar att tömma sina toatankar.
- De toatömningsstationer som finns, och som tillkommer, ska vara tillgängliga för alla fritidsbåtar, oavsett hemmahamn eller klubbtilhörighet.

6. Klimatpåverkan

FN och Sverige har satt upp mål för att minska klimatpåverkande utsläpp, till exempel för koldioxid. Alla båtägare måste ta sin del av ansvaret för att minska påverkan på klimatet.

SBU verkar för att:

- Ställa krav på motortillverkare att utveckla mer bränslesnåla motorer och att anpassa dessa även för fossilfria bränsle.
- Fler båtägare ska kunna välja utsläppsfria alternativ som drivkälla, till exempel el-motorer eller icke fossilbaserade bränslen till förbränningsmotorer.
- Båtklubbar gör installationer som kan krävas för att möta fler el-drivna båtar framöver.
- Kommuner och myndigheter skapar möjligheter och förutsättningar för klubbar, gästhamnar och drivmedelsförsäljare att investera i teknik och infrastruktur som gör det möjligt att fler får tillgång till miljövänliga alternativ till fossilbränslen.
- Att verka för att kvarvarande äldre två-takts motorer drivs med alkylatbränsle och att övriga båtmotorer drivs av fossilfria alternativ.

7. Minska kemikalieanvändningen

Vid skötsel av båtar förekommer användning av olika slags kemikalier, lösningsmedel, oljor och rengöringsmedel av olika slag.

SBU verkar för att:

- All användning av farliga ämnen ska minimeras.
- Producenter tar fram produkter med mindre skadliga ämnen som alternativ till de traditionella som fortfarande säljs via handeln.
- Vi vill att de miljövänligare produkterna marknadsförs mer aktivt.
- Båtägare, och klubbar, uppmanas att alltid använda de minst miljöpåverkande produkterna

8. Båtbottenfärger

Havstulpaner, musslor och annan påväxt på båtbottnar är ett problem i vissa vatten. Hittills har olika typer av biocidfärger varit vanliga för att hindra påväxt. Alla typer av biocidfärger har dock en negativ påverkan på miljön och att minimera mängden biocidfärg genom att måla mindre, är ett sätt för de som inte kan sluta måla helt. Det är viktigt att forskning och erfarenhet ligger till grund för regler och tillsyn.

Vi har under senare år noterat att många båtägare låter bli att måla sina båtbottnar och i stället väljer andra, mer miljövänliga, alternativa metoder för att hindra påväxt.

SBU verkar för att:

- Fler ska välja att måla mindre. Vi vill minimera mängden biocidfärg på båtbottnarna. Vi förespråkar en ansvarsfull användning av antifoulingfärg.
- Olika myndigheters normer och tolkningar av reglerna ska gå i takt med varandra och vara likartade i hela landet.
- Båtägare inte ska behöva tveka om vad som är tillåtet eller förbjudet.
- Kommunernas miljökrav och krav vid miljöinspektioner ska grunda sig på lagar, förordningar och föreskrifter från riksdag och nationella myndigheter. Hänsyn till lokala förhållanden ska tas.
- Båtar målade med färg som innehåller TBT (tributyltenn) ska saneras, och här måste staten, kommuner och båtägarna ta sina respektive delar av ansvaret.
- Båtklubbarnas varvs- och markområden inte ska tillföras ytterligare miljöskadliga ämnen.

9. Hänsyn

Respektera och värna allemansrätten. Respektera hänsynsområden.

SBU verkar för att:

- Påverka inte naturen långsiktigt. Elda inte på berghällar, de kan spricka. Förtöj inte i små martallar eller sly. Respektera säl- och fågelskyddsområden och fiskars reproduktionsområde (el liknande)
- Extremt bullrande båtar motarbetas, till exempel genom att inte erbjudas medlemskap eller bryggplats i klubbar
- Förespråka ”Eco driving”

10. Bättre att förebygga än att städa i efterhand

Att hantera miljöskador när de redan har uppstått kan vara både dyrt och svårt. Vi vill uppmana alla att inte använda obeprövade kemikalier, och helst undvika preparat och metoder som eventuellt kan leda till skada i framtiden. Att följa lagar och förordningar på miljöområdet torde vara en självklarhet. Det är också bra om klubbar, förbund och union kan ta initiativ för en bättre miljö som sträcker sig längre än så.

SBU verkar för att:

- Fler båtklubbar och båtägare ska kunna göra insatser för miljön som sträcker sig längre än att enbart uppfylla lagstadgade krav.
- Nedskräpningen av hav och stränder ska upphöra.
- Produkter eller verksamheter som innebär att mikroplaster tillförs sjöar och hav uppmärksammas och att åtgärder vidtas för att komma tillrätta med problemen.
- Förebygga miljöskador så att de inte alls uppstår.
- Ett system med återvinning och skrotning av uttjänta båtar införs där olika aktörer tillsammans tar ett ekonomiskt ansvar.
- Kommuner tillåter att uttjänta mindre båtar och jollar får lämnas till kommunens återvinningscentral.
- Begreppet hushållsavfall även ska gälla för det avfall som uppkommer vid familjens användning av (egna) båten